

- NASR
- NAZM
- DRAMATURGIYA
- MUMTOZ ADABIYOT
- YOSHLAR DAFTARI
- JAHON ADABIYOTI
- ESTETIKA
- SAN'AT FALSAFASI
- ADABIYOTSHUNOSLIK

Шарқ Юлдузи

Sharq yulduzi

ISSN 0131 – 1832

3 / 2021

МУНДАРИЖА

БАРҲАЁТ СИЙМОЛАР

Абдулла ОРИПОВ. Ўтган кунларимга ташлайман назар 4

НАЗМ

Зебо МИРЗО. Дунёда бор эди севги тиллари 16

Оллоёр БЕГАЛИЕВ. Гуллар қайтаргандек тупроқдан қарзин. ...25

Шодмон СУЛАЙМОН. Сен кўксингдан кидир она Ватанни. ..101

Холикназар ХОЛНИЁЗОВ. Дунёни гўзаллик асрагай мангу. ...107

Хуршид НУРУЛЛАЕВ. Шабнамлар юлдуздан қолган ёдгорлик. .110

НАСР

Комил АBAЗ. Фасихи фуюзот. Эссе. 11

БАЙРАМ АЛИ. Босирик. Қисса. 29

ШОЙИМ БЎТАЕВ. Кутубхоначи хоним. Қисса. 54

Сарвар ТЎРАЕВ. Шам ва парвоналар. Ҳикоя.....115

Тошгемир ТУРДИЕВ. “Менга ором истаманг, дўстлар...”. Очерк. .132

Шаҳодат ИСАХОНОВА. НОДИРАИ ДАВРОН ёхуд амирнинг тавки лаънат тўни. *Тарихий роман*. 137

МАТНЛАРНИ ВАРАҚЛАГАНДА

Меҳрибон ЁДГОРОВА. Роман эпизодларида давр нафаси. 92

ТЕРАН ТОМИРЛАР

СОРБОН. Фарзанд меҳри. Ҳикоя. 118

ИЖОДИЙ КЕНГАШЛАРДА

Абдулла УЛУҒОВ. Шеър кўнгилининг сўздаги акси. 121

Набижон ЭРМАТ. “Ўқ ҳам, кўз ҳам тегмасин охую жайронларга!”. 127

БУЛОҚ КЎЗ ОЧДИ

Зулхумор ОРИФЖОНОВА. Суратин чизаман канотсиз эркининг. .152

“ШАРҚ ЮЛДУЗИ” ЖУРНАЛИНИНГ 90 ЙИЛЛИГИГА

Нигора ЖУМАЕВА. Ўзликни топиш бахти. 157

BOLALAR DUNYOSI

Xurram RAYIMOV. Chorlab... kattakon davra qurdi. 165

БУ БЎСТОН САҲНИДА

Сулаймон Ҳайдар КАСБИЙ.

Якши меҳрин ҳада қилган аҳли маҳрам бормикин?.....161

УНУТМАС МЕНИ БОГИМ

Магназар АБДУЛҲАКИМ. Тим-тирс илғанади безовта руҳлар. ...167

ТАДҚИҚОТ

Гулрух ХУДОЁРОВА.

Абдулла Орипов шеърлятидаги “мардикор” образи. 171

Адабий ҳаёт.....174

Шарқ юлдузи

2021

3-сон

Муассис:
**ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР
УЮШМАСИ**

* Муаллифлар фикри таҳририят ижодий жамоаси нуктан назаридан фаркланиши мумкин. Таҳририятга юборилган материаллар муаллифларга қайтарилмайди.

Журнал ОАК эътироф этган нашрларнинг 10.00.02 «Ўзбек адабиёти» ихтисослиги бўйича рўйхатига киритилган.

* Журналга обуна даврий нашрларни етказиб бериш билан шугулланувчи барча ташкилотлар орқали амалга оширилади.

Обуна индекси – 911

Манзилимиз:
100066, Тошкент шаҳри, Бунёдкор шоҳкуча, Адиблар хиёбони, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси биноси.

Телефонлар:
231-23-65, 231-23-66, 231-23-68
www.sharqyulduzi.uz
e-mail: sharqyulduzi@umail.uz
sharqyulduzi1931@mail.ru

Босишга рухсат этилди:
08.06.2021

Қоғоз бичими 70x108 1/16
Офсет босма усулида офсет қоғозда босилди. Босма табоғи 11,0.
Шартли босма табоғи 15,4.
Нашриёт ҳисоб табоғи 17,2.
Адади 2500 нусха.
Буюртма №9

Эслатма: Журнал пандемия шароитида танаффуслар билан чоп этилганини эътиборга олиб, маълумотлар аниқлигини текшириш учун журналнинг босмаҳонага топширилган санасига қаралсин.

Журнал Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 05.02.2016 й. 0562-рақам билан рўйхатга олинган. “NAKIMA NASHR GROUP” МЧЖ матбаа корхонасида чоп этилди.

Корхона манзили:
Тошкент шаҳри, Юнусобод тумани, Ифтихор кўчаси, 117-уй
Журнал ойда бир марта чоп этилади.

Мусаххихлар:
Дилфуза Маҳмудова
Моҳира Хусанова
Саҳифаловчи-дизайнер:
Мухаммадсодиқ Сайфуллаев
Copyright © «Шарқ юлдузи»

Шеър кўнгилнинг сўздаги акси

Абдулла
УЛУГ'ОВ

Ўзбекистон – шоирлар мамлакати. Юртимизда ўтмишда ҳам шоирлар кўп бўлган, шеър ғоят кадрланган. Жуда кўп маънавий кадриятлар кадрсизланиб қолган ҳозирги глобаллашган замонда ҳам мамлакатимизда бу ҳолат, ҳар қалай, сақланиб қолган. Яъни шоир кўп. Шу боис ҳеч қачон йиллик ҳисоботда шоир ва шоиралар ижодини тўла камраб бўлмайди. Бунинг имкони ҳам йўқ. Албатта, номи тилга олинмаган, китоби, матбуотдаги чиқишларига муносабат билдирилмаган ижодкорлар бундан ранжийди. Чунки ҳисоботлардаги илиқ сўзлар, давралардаги эътибор ва эътирофлар ҳаммага ҳамisha ёқади. Аммо мактов сўзлар, танкидий мулоҳазалар қанчалик асосли ва таъсирчан бўлмасин, улар ижодкор олдидаги бирор муаммони бартараф этолмайди. Шоир, мақталганида ҳам, танкид қилинганида ҳам ижод майдонида қоғоз ва қалами билан доим ёлғизлигича тураверади. Танкидий фикр қаламкашни ерга киргизиб юбормаганидек, мактову мадҳиялар ҳам уни адабиёт олимпиага чиқариб қўймайди.

Шундай экан, “Ҳисоботлар, хусусан, шеърят, наср, драматургия, болалар адабиёти, таржималар тўғрисидаги маърузалар қандай амалий аҳамият касб этади, нима наф беради?” деган савол туғилади. Аввало бундай маърузалар адабий жараён манзарасини аниқроқ тасаввур қилиш, ундаги ўзгаришлардан хабардор бўлиш имконини беради ва кишиларда янги асарлар билан танишишга иштиёқ уйғотади. Агар маърузаларда баён қилинган мулоҳазалар ақл ўргатиш, танбеҳ бериш, иддао, хусуматлардан холи бўлса, улар, шубҳасиз, ижодкорларга ва ўқувчиларга кўп наф етказди, уларнинг адабиётга кизиқиши, интилишини, кучайтиради. Энг асосийси, ўзаро иззат-хурматга асосланган, турли даъво, иддаолардан тоза мулоҳазалар одамлар орасидаги муносабатларни мустаҳкамлайди. Адабиётни кадрлаш, кимнингдир асаридан камчилик қидириш ва уни баралла айтиш билан белгиланмайди. Қолаверса, асаридagi камчиликларни кўрсатиш орқали қаламкашни даҳога айлантириб бўлмайди. Агар бунинг имкони бўлганида шоир, ёзувчиларнинг барчаси халқаро микёсда эътироф этиладиган бири-биридан баркамол асарлар битишга эришарди. Истеъдодли ижодкор битган асар адабиётни

Абдулла УЛУГ'ОВ – филология фанлари номзоди, доцент. 1960 йилда туғилган. Тошкент давлат университетининг (ҳозирги ЎзМУ) ўзбек филологияси факультетини тамомлаган. “Қиссачилигимиз қирралари”, “Инсон ибратга интилади”, “Асл асарлар сеҳри”, “Қалб қандили” китоблари, “Адабиётишуносликка кириш”, “Туркий халқлар адабиёти” ўқув қўлланмалари, “Адабиётишунослик назарияси” дарслиги нашр этилган.

ардоқлайдиган одам ўқиганида янада теран мазмун ва жозиба касб этади. Агар ўқувчи маънавий мажруҳ, жанжалкаш, уришқоқ, иззатталаб, худбин, даввоси осмондан баланд бир кимса бўлса, ҳар қандай кўркем асар ҳам унга қоп-қора бир нарса бўлиб кўринади.

Бир пайтлар беписандлик билан ўқилгани боис нохуш таассурот уйғотган шеър, ҳикоя, қисса, роман орадан анча вақт ўтгач, қандайдир сабаб билан қўлга олинганида дабдурустдан қизиқтириб қўйиши ва у энг яхши асар бўлиб туюлиши мумкин. Ва аксинча бўлиши ҳам эҳтимолдан холи эмас. Ҳар икки ҳолат юз берганида ҳам одам хижолат тортиб, ўзининг аҳволини билмаслигидан уялади, ҳар бир инсон учун ўқиш ва уқиш ҳамда шу асосда ўзини таниш бир умр давом этадиган жараён эканини англаб этади ва бу ҳақиқат қаршисида ҳаяжонга тушади.

Пандемиядан аввалги давр адабиётида “душман” деганда бошқалар – қайсидир давлат, қайсидир халқ назарда тутилар ва улар барча фожиаларнинг бирдан-бир сабабчиси сифатида айбдор этиларди. Энди эса инсоният ҳеч бир муаммо дабдурустдан – ўз-ўзидан пайдо бўлмаслиги, зиддиятнинг илдизи чуқур экани, қарс икки қўлдан чиқиши, юзага келадиган низо, можароларга ҳар икки томон ҳисса қўшиши, қарама-қаршилиқни бартараф қилиш учун томонлар аввало ўзини тузатиши, айбни ўзидан қидириши зарурлигини англаб етди. Одамлар бир-бирига адоват билан қарамаслиги, чунки бу олам меҳру шафқат олами экани, барча бир-бирини ардоқлаши зарурлигини идрок этди. Аслида ҳам арпа экиб, буғдой ундириб бўлмайди. Ҳамма нимани экса, шуни ўради. Адоват адоватни туғдиради, нафрат нафратни кучайтиради. Шу боис девларни ўлдириш эмас, уларни меҳр билан таслим қилиш тўғри йўл экани энди ойдинлашди.

Ўтган йилда Сирожиддин Саййид, Эшқобил Шукур, Нодир Жонузоқ ва бошқа шоирларнинг covid тўғрисидаги шеърлари босилиб чиқди. Бу шеърларни, бадиий даражасидан қатъи назар, “инсониятнинг гуноҳлари covid қиёфасига кириб чинқирди”, “пандемия ҳаддидан ошган одамзодга юборилган жазо бўлди” деган қараш ўзаро бирлаштириб туради. Сирожиддин Саййид “Covid-19” сабоқлари” шеърда “Вирус нимага ўргатди?” деган саволни қўяди. “Италия дўхтирлари” шеърда замондошларимиздан: “Ер юзига мана шундай кўринмас бало тушганида ўзингиздан ҳол сўрадингизми? Қалбингиз, хулқингиз, амалларингизни тафтиш қилдингизми?” деб сўрайди. “Умуммиллий – умумбашарий” шеърда ҳозирги глобаллашган замонда ҳар бир кишининг аҳволини танг қилган ташвиш, муаммо олам аҳлининг бошига тушган ҳар бир хавф барча эллар, ер юзидаги барча мамлакатлар учун умумбашарий имтиҳон экани айтилади. Шеърда: “Бобо кўёш ҳам ҳатто, // олам аҳли тарафдир, // Дардингга малҳам бўлмоқ умуммиллий шарафдир” деб таъкидланади.

Эшқобил Шукурнинг шеърларида ҳам ҳаётдаги барча зиддиятларга, инсондай яшашга тўсиқ бўлаётган ғовларга аввало одамларнинг хулқи, феъли, табиатидаги манфаатпарастлик сабабдир, деган фикр илгари сурилади. Шоирнинг “Насойим ул муҳаббат” туркум шеърларидаги: “Мангу уятдаман сенинг қошингда... // Мангу музликларни эритар зорим. // Не савдолар ўтди содда бошимдан, // Одам бўлолмадим, Парвардигорим” сатрларида covid ва бошқа муаммолар қаршисида ожиз қолаётганидан азобланган инсониятнинг бир аъзоси бўлиб, ўз феъл-аъмоли, сийратини тафтиш қилаётган замондошларимизнинг дилдаги зори, гуноҳларини англаб, тавба қилаётган турли миллат, турли дин кишиларининг илтижоси акс этади.

Нодир Жонузоқ ҳам “Карантин” шеърда Ер юзидаги барча ғалвалар сабабчиси одамларнинг ўзи эканига эътибор қаратиб: “Замин касал бўлди, // Ҳа, оғир касал,

// Инсон боласидан юкди огир дард” дейди ва “Одам тузалмаса – тузалмайди Ер, // Замин тузалмаса – Одам тузалмас” деб хулоса чиқаради. Шоирнинг “Коронавирус” шеърида одамларга: “Кўнгилинг остонасин хлорлаб ювинг, // Дилга никоб такинг – // Кирмасин микроб” деб хитоб қилинади. Covid тўғрисидаги шеърлардаги ана шу каби хитоб, мурожаат, даъват, тавба-тазарру изҳорлари 2020 йил ўзбек шеъриятини аввалги давр шеъриятдан ажратиб турадиган ўзига хос белги бўлиб кўринади.

Шоирлар пандемия пайтида ва ундан аввалги даврда битган шеърларида ўзларининг шу кеча-кундузда кечаётган воқеалардан, одамларда истеъмолчилик истаги ўсиб, қаноатсизлик, ношукурлик, худбинлик, лоқайдлик кайфияти кучайиб кетаётганидан ташвишланаётгани, иқлимнинг ажабтовур ўзгаришларидан ажабланаётгани, бахт, фаровон турмуш тўғрисидаги тасаввур ғариблашаётгани, имон-эътиқоди мустаҳкам кишилар жаннат соғинчи билан яшаётгани ҳақида сўз юритишади. Турли мавзуга бағишланган, ҳар хил услубда битилган шеърлардан шоир учун ҳаяжонланиш, дунё учун дард чекиш, мавжуд ҳаётдан қониқмаслик, сирли-сеҳрли маъволарга интилиш, сўзнинг завки ва ташвиши билан яшаш ҳамиша ҳамроҳ экани ойдинлашади. XXI асрнинг энг муҳим воқеаси – covid га бағишланган шеърлардан шоирлар бошқалардан кўра кўпроқ ташвишга тушгани, ижод аҳли ҳар қачонгидан кўра кўпроқ куйиб-ёнгани билинади. Айни шеърларда пандемия дабдурустдан, эмас, балки Парвардигорнинг ундови билан юз бергани таъкидланади. Эшқобил Шукурнинг “Ташвишли кунлар” шеъри бунга мисол бўлади. Бу шеърда бирор ўринда “covid”, “қарантин” сўзлари ишлатилмайди. Лекин ундаги: “Бир фалокат кўпди ҳаёт қасдида, // Совуқ башоратнинг қора шамоли // Тумандай ёйилди боғлар устида // Шакли нақ шайтоннинг тожи мисоли.// Бир қавмга келди халқлар, давлатлар, // Бир Худога келди динлар туғени. // Ном-насаб талашган неча миллатлар // Бирдан эслаб қолди Одам Атони. // Қанча буюк эди инсон ғайрати, // Не сирлар калити олтин бошида? // Лек дунё сарвати, замон ҳайбаги // Сўроқдай этилди зарра қошида?” деган дард, оғриққа тўла сатрлар барча одамлар дунё covid пандемияси исқанжасида қолганидан изтиробга тушгани, шоирнинг таъсирчан қалби бундан оғриганини аён этади. “Ташвишли кунлар шеъри” даги: “Ўзинг асра энди, эй қодир Худо, // Жонимиз, қалбимиз ва шаънимизни. // Ҳар қарич ерида битта авлиё // Хоки ётган азиз ватанамизни. // Бу юртдан аритма икбол нуруни, // Йироқ тутма, эзгу орзуларидан. // Пири бадавлат қил кексаларини, // Айирма гўдаклар кулгуларидан” деган илтижо шундан дарак беради. Covid тўғрисидаги шеърлар яна бир ҳақиқатни – истеъдодли инсонлар дадил савол беришини, улар ҳар қандай муаммога шу тарзда ёндашишини аён этади. Айни шеърлардаги “Вирус нимага ўргатди?”, “Ўзингнинг феълу аъмолингни тафтиш қилдингми?” мазмунидаги саволлар шоирларнинг ўзига сўроқ сифатида берилиб, одамларга мурожаат тарзида ифодаланади.

Иккинчи жаҳон уруши даври тўғрисида сўз кетса, Фафур Гуломнинг “Сен етим эмассан”, “Қиш”, Ҳамид Олимжоннинг “Қўлингга қурол ол!”, “Қамал қилинган шаҳар тепасидаги ой”, “Роксананинг кўз ёшлари”, “Жангчи Турсун балладаси” каби асарлар, албатта эсланади. Чунки уларда мамлакатлар билан мамлакатлар тўқнашган, халқлар бир-бирига қарши қирғин-барот жангга кирган, кўп одамни ўлдирганлар қаҳрамон сифатида шарафланган мудҳиш замоннинг фожиалари акс этган. Covid тўғрисидаги шеърлар ҳам бадий даражасидан қатъи назар, ҳозирги юз йилликнинг энг муҳим воқеасига муносабатни ифода қилиши билан қиммат касб этади. Бунга яна бир сабаб, ўтган йили босилган шеърларда ҳам қадимги ҳикматлар қайд қилинади. Масалан, Абдумажид Азимнинг “Яшаш формуласи” шеърида: “Ҳар ким насибасин терар кўпу оз // Текин лукма бўлар фақат қопқонда,

// Лекин бир тахлитда кичкирар хўроз / /Хохи Самаркандда, хохи Лондонда” дейилади. Шукур Курбон эса: “Кузатиб қолмаса уйда бир киминг// Вужудинг ғижимлаб боради кийиминг” дейди. У “Сўз йўли” шеърида ўзи тўғрисида: “Сабок учун гоҳ бобо Навоийни ўқийман, // Ўқиш қайда, луғат титиб чўқийман” деган рост гапни айтади. Таваллудининг 580 йиллиги мамлакатимизда кенг нишонланаётган улуғ шоир ижодий меросини мутолаа қилишдаги умумий ҳолат худди шундай эканини эса барча яхши билади. Усмон Азимнинг газета-журналлардаги ўтган йилги чиқишлари ҳамда кейинги ярим аср ижтимоий ҳаёти ва ўзбек адабиёти тўғрисидаги мулоҳазалари жамланган салмоқли “Сўнгсўзлар” китоби унинг “юраги эрта-кеч шеър билан машғуллиги”га ишонтиради. “Бахт ҳақида баллада”, “Ғоя”, “Қайларга бошлади бизни бу тақдир...”, “Денгизга! Денгизга бораман ҳали...” каби шеърларида шоирнинг ёниқ қалб туғёнлари гупуриб туради. Аслида ўзбек мумтоз адабиёти хазинасини ҳам, унинг замонавий адабиёти ўзанини ҳам шоирларнинг қалб туғёнлари, уларнинг гўзал юрак сўзлари тўлдириб туради. Ўзбек адабиёти дунёдаги бошқа халқлар, масалан, немис, инглиз адабиётидан шу жиҳати билан фарқ қилади ва худди шу хусусияти билан устун туради. Мирзо Кенжабек, Ҳалима Аҳмедова, Мансур Жумаев, Одил Иқром шеърларида тасаввуфона руҳ барқ уради. Мансур Жумаевнинг “Ишқуллоҳ”, “Илтижо”, “Йўловчи қўшиғи” каби шеърлари шарқона шеъриятнинг бу гавҳари замонавий ўзбек адабиётининг энг ёрқин беазагига айланиб бораётганидан далолат беради. Масалан, Мансур Жумаев “Йўловчи қўшиғи” шеърида худди ишққа интилган салафлари сингари: “Ҳарна мушток, ҳарна зорман, // Висолингдан умидворман, // Гар жаннатий эмас бўлсам, // Ҳузурингга бу навъ бормам!” деб нола қилади.

Мирзо Кенжабек, Ҳалима Аҳмедова, Мансур Жумаев каби ижодкорларнинг тасаввуфона шеърларида Оллоҳ висолига етмоқликни ният қилган, қалбида шу эзгу истак ва мураккаб жараён кечаётган инсоннинг бошқалар тушунмайдиган ҳолатлари, ўзининг ҳузур-ҳаловати учун яшашни мақсад қилганлар ҳис этмайдиган туйғулари ифодаланади. Чунки уларнинг шеърларида ҳаёт ва ўлим, боқий ва фоний дунё ўртасида яшашга ҳукм қилингандан изтироб ичида қолган инсоннинг тўхтовсиз ўзгарадиган қалби манзаралари акс этади. Айни шеърлардан одамлар кўринмас ришталар орқали оламдаги барча нарса-ҳодисалар билан мустаҳкам боғлаб қўйилгани, бу олам эса ўзаро меҳр-шафқат асосига қурилгани, одамлар бир-бирининг ёрдамисиз, кўмагисиз яшай олмаслиги, улар бир-бирига ойна-кўзгу қилиб қўйилгани тўғрисида ўйлатади. Аниқроғи, бу шеърлардаги қайсидир сўзлар кимгадир ниманидир англатади. Энг муҳими, улар ҳаёт ходисаларини одамлар якка ўзи эмас, балки бир-бирининг кўмагида, таъсирида ўрганиб олишини билдиради.

Минҳожиддин Мирзонинг “Кўнглим” шеърида адабиётдаги абадий мавзу – ватан мавзусига ўзига хос ёндашиш кузатилади. Бу шеърда инсоннинг кўнгли у туғилиб ўсган юртдаги моддий ва маънавий қадриятларга бевосита боғлиқлиги, ҳар бир одам Ватанининг тарихи ва бугунидан муттасил озикланиши, ундаги кекса чинорлар боболардан ҳикмат сўйлаши қайд этилади. Ғайрат Мажиднинг “Ҳикмат” шеърида Ватан мавзусининг анъанавий талқини кўринади. Зулфия Мўминованинг “Она тилим” шеъри шоира ижодига халқ ижодига хос оҳангдорлик, мусиқийлик кучайиб бораётганидан далолат беради. Жўрабек Жаҳоннинг “Одамга одамнинг иши тушмасин” шеърида эса турмуш тўсиқларига дуч келган ёшларнинг ҳасрати ифодаланади. Гўзал Бегим, Дилрабо Мингбоеванинг шеърларида модерн шеър ҳам ўзбек адабиётининг энг яхши жиҳатларидан озикланган ҳолда, чирой очиб бораётганидан далолат беради. Гуландом Тоғаева ўз шеърларида Парвардигорга юкуниб: “Сенинг даргоҳингда умидсизлик йўқ” деб ўртанади. Шоира шеърларида

фикр ва хаёлот ажиб бир тарзда уйғунлашиб кетади. Шоира Беназирнинг шеъридаги “Шоир қилди мени аламлар” деган сатрда чин шоирларнинг иккори ифодаланади.

Шеър кўнгилидаги турфа хил тушуниксиз ҳолатларнинг сўздаги ифодаси экани, шу боис уни $2 \times 2 = 4$ тарзида аниқ тушунтириб, шарҳлаб бўлмаслиги Усмон Азим, Хуршид Даврон, Мирзо Кенжабек, Ҳалима Аҳмедова, Гуландом Тоғаева, Хосият Рустамова, Ойдиннисо, Ўлмасой Нишонова, Наргиза Одинаеванинг битикларида яққол кўринади. Ҳар бир кишининг кўнгилида эса муҳаббат ва нафрат, меҳр ва қаҳр, соғинч ва яна бошқа ҳиссиётлар бир зумда алмашилиб туради. Унда исмсиз ва мубҳам ҳис-туйғулар, кечинмалар бир-бири билан қоришиб, уйғунлашиб кетади. Қалбнинг дафъатан бу ўзгарувчан мозаикасимон манзарасида номоддий нарсалар моддий кўринишга киради. Масалан, соғинч ҳамма нарсани ёндирувчи оловга, кунлар эса экин экилган далаларга, дарахтлари шовуллаган боғларга ўхшаб кўринади, бахт худди қарич, қулоч, метр, миллиметр каби ўлчов мезонига айланади. Наргиза Одинаеванинг “Тўрт томон” шеъридаги: “Мен айтиб бераман кўзингга қараб, // Нималар йўқлигин қафтинг ичида. // Кунларни ёндирган соғинч оралаб, // Умримни ўлчадим бахт қаричида” деган ёниқ сатрлар шундай хулоса чиқаришга асос беради.

“Яшил” шеърлар китоби, 20-йили матбуотдаги чиқишлари Ҳалима Аҳмедова ижодий изланишлари доирасини муттасил кенгайтириб бораётган шоира эканини намоён қилади. Унинг шеърларидаги ташбеҳлар бир-бирини нурлантириб, мисраларнинг мазмун доирасини кенгайтириб жиловланади. Шоира ўзининг ҳоли, кечинмаларини мастона ҳаяжон билан тақдим қилади. Унинг кўнгилидаги қутилмаган ўзгаришлар, туганмас изтироблар руҳидаги қаттиқ оғриқдан ўсиб чиқади. Шоиранинг турфа хил туйғуларни таъсирчан ифодалайдиган сўзларни топа билгани шундай хулоса чиқаришга ундайди. “Яшил” шеърлар тўплами муаллифининг шеърларида оҳорли ташбеҳ ва сифатлашлар занжир ҳалқалари сингари бир-бири билан туташиб кетади. Улардаги теран фикрларда шоиранинг саркаш, безовта руҳи, унинг борлиққа, кундалик ҳаётга бўлакча нигоҳ, бўлакча истак ва бўлакча талаб билан қараши акс этади. Айтиш мумкинки, Ҳалима Аҳмедова, Ойдиннисо, Гуландом Тоғаева, Беназир каби шоираларимизнинг шеърлари худди Усмон Азим, Хуршид Даврон, Мирзо Кенжабек, Эшқобил Шукурнинг шеърлари сингари адабиётнинг энг баланд талабларига бемалол жавоб беради. Уларнинг шеърларида мусулмон Шарқ мумтоз шеърияти ва замонавий шеъриятнинг энг яхши хусусиятлари бир-бири билан ажиб тарзда бирлашади. Энг муҳими, айни шеърларда сўз дарди билан яшаётган муаллифларнинг безовта қалби кўринади. Уларнинг ҳаяжони, дардли ўйлари, тақдим қилган қутилмаган хулосаларида фикрлайдиган замондошларимизнинг ички олами ифодаланади. Жарангдор қофиялар бу шоиралар шеърларидаги оҳангдорликни оширишдан ташқари, мазмунни кучайтиришга хизмат қилиб, фикрнинг таъсирчанлигини таъминлайди. Шу боис бу шоираларнинг шеърлари ҳар бир кишининг қалбини нурлантириб, унда фикрлаш, ҳаракат қилиш, турмушнинг майда-чуйда ташвишларига қўл силтаб, маънан-руҳан юксалиш истагини уйғотади. Ижод қилиш, шеър битиш ҳаётининг мазмунига айланган шоирларнинг шеърлари шундай таъсир қувватига эга бўлади. Чунки улар ҳаёт ҳодисаларига тик қараб, ҳақиқатни ёқлайди, ўзининг ҳоли, аҳволи ҳақида ҳам рост гапиради. Агар одам ҳалқумини ҳаром қилса, унинг айтган сўзи, мурожаат, илтижолари бошқаларга қутилганидек таъсир этмайди. Негаки сўз илохий бўлгани боис ҳалолликдан қувват олади. Оламдаги барча эзгу нарса-ҳодисалар сингари Сўз ҳам ҳаром-харишдан ҳазар қилади. Ҳалқумни ҳалол сақлаш эса бу ғалвали дунёда ҳар бир киши учун жуда оғир кечади. Худонинг

Ўзи меҳрибонлик қилмаса, оғзи, ўттиз икки тиши бор бандаси нафсининг хуружи, туганмас орзу-истаклари хужумидан ўзини муҳофаза этолмайди. Агар одам манфаатпараст, шуҳратпараст бўлса, у шеър ёзадими, дин аҳли бўладими, ўзининг шахсий хузур-ҳаловати йўлида аждоқлар ардоқлаб келган, инсоният интиладиган барча маънавий-ахлоқий қадриятларни бемалол босиб, топтаб кетаверади.

Хосият Рустамова шеърларида ҳаётга: “Мендан бошқа нарса сўрама...Тоқим – // Мен бахтли бўлишга шимарганман энг. // Менинг шунча яшаб ўтган ҳаётим – // Бугунги кунимга келолмайди тенг... // Бугунги кунимдан бир қадам жилмай – // Мен бахтли бўлишга турибман тайёр” деб мурожаат қилади. Унинг бу дадиллигида ҳар қандай жойдан ҳақини ажратиб оладиган кишиларга хос шижоат акс этади.

2020 йил газета-журналларидаги шеърлар ҳар бир шоир ўзи билганича, кучи етганича шеър ёзиб, ҳаёт ҳақидаги ўйларини баён қилишидан далолат беради. Икром Отамурод: “Манзара канглумда уйғонди // майин қўнган оғриқдан” дейди. Гўзал Бегим ҳаёли қоронғи кечани ёритганидан сўз очади. Ахтамқули “Тилим қалбимнинг уйғок сози бўлди” деб ғазал битади. Зикрилла Неъмат оталардан мерос қолган боғлар фарзандларга руҳ беришини қайд қилади. Гулом Эгамшукур одамнинг орзуси сўнги нафасигача сўнмаслигини таъкидлайди.

Жаҳон адабиёти талабларига жавоб берадиган шеърятимиз юртдошларимиз қалбида эзгуликка интилиш ҳиссини кучайтиради. Замонавий ўзбек шеърятининг Абдулла Орипов, Эркин Воҳидов, Рауф Парфи, Шавкат Раҳмон, Усмон Азим, Хуршид Даврон, Мирзо Кенжабек, Сирожиддин Саййид сингари намоянадалари ижоди элдошларимизни эзгу амалларга, ҳаётсеварликка руҳлантириб келади. Шоирлар барча замонда халқнинг умумруҳи улғайишига барчадан кўпроқ ҳисса қўшади. Чунки улар ҳаёт ҳақиқатини бошқалардан кўра теранроқ англайди. Бу ҳолатни ўтган йил газета-журналларда босилган шеърлар ҳам тасдиқлайди. Аини шеърлар худди пандемиядан аввалги даврдагидек мавзу жиҳатидан ранг-баранг бўлиб, уларда замондошлари турмушидан, дунёда кечаётган турфа ҳодисалардан таъсирланаётган шоирларнинг туйғу ва кечинмалари акс этади.

Ўтган йилда матбуотда босилган шеърларнинг энг яхши жиҳати улар, бир лаҳзага бўлса-да, кишиларнинг қалбидаги самимий туйғуларини юксалтиради. Самимий туйғулари балқиганида эса ҳар қандай қаллоб, фирибгар, порахўр, таъмагир, қўли қон қотил ҳам бир зум бўлса-да, яхши одам бўлгиси келади. Муҳаммад Али, Абдулла Шер, Муҳаммадали Қўшмоқов каби бугуннинг катта авлоди шоирлари шеърларида ҳаёт ҳодисалари ҳақида жиддий туриб, аллақандай ишонч билан сўз юритилади. Усмон Азим, Мирзо Кенжабек, Сирожиддин Саййид эса улардан фаркли ҳолда, серғалва дунёнинг талотумлари, одамларда имон-этиқод, ўзаро ишонч ҳисси емирилиб бораётганидан сўз очиб, оташин бўлиб кетади. Айтишларича, чин шоирларнинг тилақларига фаришталар “Омин” дейди. Чунки шоирлар сўзнинг салмоғи, қувватини бошқалардан кўра кўпроқ ҳис қилади. Улар ўзгалардан шу жиҳатдан устун туради. Шоирлар теварак-атрофида юз бераётган, дунёда кечаётган ҳодисаларнинг ичига киришга интилади. Аксарият кишилар эса бошқаларнинг дарди, ташвишига бепарво, лоқайд қарайди. “Уй ичим омон бўлсин, теваракни ёв олсин” қабилида яшайдиганлар барча замонда, ҳамма жойда тикилиб ётади. Улар моҳиятини тушунмагани учун ҳодисаларнинг таъсирини ҳис қилмайди. Интернет суҳбатдош бўлиб қолаётган, ахборот оқими ўз гирдобига тортиб кетаётган ҳозирги пайтда миллий ва умуминсоний қадриятлар топталишига бепарво қарайдиган қаламкашлар ҳам истаганча топилади. Мантқиқ мезонларига тамоман тесқари бу каби ҳолатлар чуқур асосга эга эканлиги ва бунинг сабаблари, омиллари бир-бири билан чамбарчас боғлиқлиги эса кишини ажаблантиради.